

זני אגס חלקות מבחן - 2020

ישראל דורון, גלית רדל - מו"פ צפון
אריק וולך, ג'מיל פרחאת - מו"פ צפון, חוות פיכמן

בחינת זני אגס ישראל

בישראל שני זני אגס עיקריים - ספדונה וקוסטיה. זנים אלו הם זנים קיציים, המתאפיינים בפרי בגודל בינוני קטן, והם מאד עסיסיים, קליפתם חלקה והם ניתנים לאכילה ישירות מהעץ. בעבר נבחנו בארץ זנים נוספים, כולם זנים אירופאיים המתאפיינים בפרי גדול לא חלק, בטעם חמאתי, ובחלקם הגדול אינם ניתנים לאכילה מהעץ. הזנים האירופאיים עם הטעם החמאתי לא נקלטו בעבר ע"י הצרכן הישראלי. בשנים האחרונות הבאנו זנים אירופאיים מכיוון שיבולי זני האגס העיקריים נמוכים, ומטעים רבים על סף הרווחיות. אנו מעריכים כי בעקבות חשיפת השוק הישראלי לזני אגס מיובאים-חמאתיים יהיה אפשר להחדיר זנים חמאתיים לשוק הישראלי.

בחינת הזנים בארץ מבוצעת באחריות מו"פ צפון בחוות המחקר מתתיהו ופיכמן. בחוות מתתיהו הסתיים המחקר ב 2018.

חלקות מבחן

המאפיין העיקרי- חלקות סגורות של זני פטנט, מוקפות בגדר הניתנות לשמירה. אחזקת הזנים בחלקות סגורות מאפשרת לקבל זני פטנט ממשביחי האגס בעולם. בחלקות אלו הנטיעה צפופה ואנו מנסים לקבל פרי כבר בשנה שלישית, כך שלאחר מעט שנות יבול נוכל להציע זנים למגדלים. באגס קבלת היבולים הראשונים קשה מאשר בתפוח, ועל כן תהליך הבחינה יותר ארוך.

הזנים הנבחנים כעת רובם זנים מתוכנית ההשבחה של תחנת מחקר **Harrow Ontario בקנדה**, ומתאפיינים בעמידות למחלת החרכון. רובם בעלי דרישות צינון גבוהות.

חלקות מבחן תיאור זנים - ע"פ ספרות – תאריכי קטיף מהניסיון שנצבר

 	<p>Harrow sweet - הזן הראשון של תוכנית השבחה בקנדה. הפרי בגודל הזן ברטלט. הקליפה צהובה עם מעט אדום בלאש. פרי מתוק, מאד מיצי. נכנס מוקדם לפוריות. פוריות טובה. מחייב דילול קפדני.</p> <p>הבשלה:</p> <p>2017 - פיכמן 22/8 – 2020 – פיכמן 19.8</p> <p>2018 – פיכמן 8/8</p> <p>2019 - פיכמן 27/8</p>
	<p>Harrow Crisp - הכלאה של ברטלט עם US56112-14. צבע קליפה צהוב עם אדום בלאש. רגיש לצרבון. באחסון ארוך מקבל התפרקות פנימית. קטיף בלחץ 14-15 ליב. הפרי מעט גדול מברטלט.</p> <p>הבשלה:</p> <p>2017 - פיכמן 8/8 – 2020 - פיכמן 29.7</p> <p>2018 - פיכמן 27/7</p> <p>2019 - פיכמן 7/8</p>

 <p>Harrow Bliss ח.פיכמן 318</p> <p>HARROW BLISS</p>	<p>Harrow Bliss - בארץ גדל פרי בינוני-65-60 מ"מ, צבע אדום כהה, כיסוי 50%. יש עדשתיות, מעט חספוס, צורה אגסית. התרכך והצהיב אחרי 6 ימים בחיי מדף, ואז היה עסיסי.</p> <p>הבשלה:</p> <p>2017- פיכמן-3/8 2020- פיכמן 27.7</p> <p>2018- פיכמן 30/7</p> <p>2019- פיכמן 7/8</p>
 <p>Harrow Gold ח.פיכמן 318</p> 	<p>Harrow Gold - ההורים Harrow Delight ו-Harrow Queen. הקליפה צהובה. הטעם מאוזן, בין מתוק לחמוץ. אחסון בקירור רגיל 4-6 שבועות.</p> <p>הבשלה:</p> <p>2017-פיכמן 3/8 2020- פיכמן 29.7</p> <p>2018- פיכמן 12/7</p> <p>2019- פיכמן 25/7</p>
 <p>H. Delicious מתקינו 11.7</p> <p>HARROW DELICIOUS</p>	<p>Harrow Delicious - זן מוקדם, נקטף טרי. צבע קליפה צהוב ומעט אדום בלאש. דורש דילול חזק. בגודל 65-80 מ"מ, צבע אדום כיסוי 50%, רקע ירוק מנוקד. יש עדשתיות. עסיסי. לאחר 7 ימים בחיי מדף התרכך מעט והצהיב.</p> <p>הבשלה -</p> <p>פיכמן-2018 22/7- 2020- פיכמן 31.7</p> <p>פיכמן-2019- 31/7</p>
 <p>H. 614 מתקינו 2018</p> <p>HARROW 614</p>	<p>HW 614 Harovin Sundown - הכלאה של H. Sweet עם HW605. צבע קליפה צהוב-ירוק חלק, עם מעט צבע בלאש. הציפה קרם לבן כושר אחסון 3-4 חודשים, לעיתים הטעם נפגע ולכן האחסון מתקצר ב 3-4 שבועות. כניסה לפוריות מוקדמת ופוריות כללית כמו ברטלט. טקסטורה טובה. טעם טוב.</p> <p>הבשלה:</p> <p>2017- פיכמן 21/8</p> <p>2018- פיכמן 11/8</p> <p>2019- פיכמן 27/8</p> <p>2020- פיכמן 19.8</p>

	<p>Moonglow - אינו טיפוס Harrow. הכלאה של 436 עם Roi Charles de Wurtemberg. זן פטנט של Van Well. זן ירוק צהוב, סביל לחרכון. ע"פ ספרות טעם טוב. דורש הכנה למאכל, לפחות 6-8 שבועות לפני פיתוח טעם מלא. אחסון טוב 8 שבועות. הבשלה: 2017 - פיכמן 3/8 2020 - פיכמן 29.7 2018 - פיכמן-2/8 2019 - פיכמן-31/7</p>
	<p>Harrow 623-Hw Love - צבע קליפה צהוב חום. טקסטורה מאד עדינה, קושיות בינונית, הפרי מאד מיצי. הבשלה: 2017 - מתתיהו 19/7 2018 - מתתיהו-10/7 2020 - פיכמן 11.8</p>

שיטות וחומרים

זני האגס נטועים בחוות מתתיהו, גובה 650 מ' מעל פני הים, המייצג את תנאי הגידול בהרי הגליל, ובחוות פיכמן גובה 900 מ' מעל פני הים המייצג את תנאי הגידול של צפון הגולן.
מרחקי נטיעה - חוות פיכמן 3.3 = 1X 303 עץ לד'.
שיטת עיצוב - המטע עוצב בצורת ציר חופשי- כאשר המטרה קבלת ציר חזק וענפי פרי.
כאשר התקבלה צמיחה של כ- 70 ס"מ בוצע כיפוף ענפים. בכל הזנים ביצענו ב- 3 שנים ראשונות ריסוס אלזודף 3.5% על הציר לקבלת סיעוף.

בחינות בקטיף והבשלה

הזנים נקטפים בעת קבלת צבע אופייני לזן וקושיות מתאימה. הערך הרצוי 14 ליב'. לאחר הקטיף הזנים נבחנים במעבדה בחוות המטעים לקושיות, צבע וגודל, ולאחר מס' ימים בחיי מדף נבדקים גם טעם ומראה. דרגות ניחוח טעם ומראה בין 1- לא טוב ל 5- מצוין. אף כי לחלק מהזנים נדרש טיפול הכנה למאכל, עדיין לא ביצענו בהם טיפול כזה. זנים שטעמם הוגדר כעפיץ הם זנים שלא הגיעו להבשלה בקטיף, חלקם הגיע להבשלה במהלך השהייה במעבדה. לזנים אלו יידרש הכנת פרוטקול הכנה להבשלה.
בשלב המחקר הנוכחי עסקנו בשנת 2018 בבחינה ראשונה של כושר אחסון למס' זנים. דו"ח אחסון של ד"ר דני גמרסני מהמעבדה לקירור נמצא בסיכומי מו"פ 2018. עדיין נדרש לימוד פוטנציאל האחסון לטווח ארוך של הזנים הנבחנים.

תוצאות חוות מתתיהו

בחנות מתתיהו סיכמנו את ניסוי הזנים ב 2018 והתוצאות המסכמות נמצאות להלן:

חוות מתתיהו סיכום תוצאות 2014-18

סיכום כללי

מבין הזנים הנבחרים אף זן לא הגיע ליבול המבוקש של 4 ט/ד', אך לפי התפתחות העצים ניתן להעריך שהזנים יגיעו ליבול זה. הזן הפורה ביותר **H. Sweet בוגר**, יבול של 3.2 ט/ד' הוא גם הזן הטעים ביותר וגם המראה שלו יפה ועפיצות נמוכה, לכן נראה כזן מבטיח להמשך. הזן **H. 614** יבול 2 ט/ד' טעים (לאחר קירור וחיי מדף). הזן **H. 623** יבול נמוך 1.6 ט/ד' אבל טעים ויפה, במידה ויבוליו יעלו יכול להיות זן מעניין - H. Crisp עם יבול 2 ט/ד' אך שונה בטעם (לא חמאתי אלא פציח), גם הוא יכול להיות מעניין.

הזן H. Gold יצא מקבוצת הזנים המבטיחים בגלל יבול נמוך וצבע וכיסוי בלתי מספקים. הבעיה העיקרית אשר אנחנו נמצאים בפניה בשלב זה היא הבאת הזנים ליבול יותר גבוה ויציב, ולהבטיח את הגעתם לטעם טוב.

אחסון – בשנת 2018 נמסרו לבדיקת אחסון 3 זנים - **H. Crisp ,H. 614 ,H. Sweet**

דו"ח מחקר אחסון נכתב ע"י ד"ר דני גמרסני, ד"ר טלי גולדברג, הראל אגרא, ד"ר שאול נשיץ, אלה צבילינג, היבא איברהים, רוני שפיר, מיה שפיר - מהמעבדה לאחסון תוצרת חקלאית- מיג"ל- קריית שמונה. הדו"ח המפורט נמצא באתר מו"פ צפון.

להלן סיכום הממצאים העיקריים עבור כל אחד מהזנים:

אחסון סיכום - משלושת זני האגס **H. Sweet** בעל תכונות שמאפשרות כושר השתמרות טוב, איכות שיווקית גבוהה וטעם טוב לפחות במשך 4.5 חודשי אחסון באוויר רגיל. הזן H.614, הגדול ועם לחי אדומה, מתאים לאחסון קצר מכך של עד ל-3 חודשים לקבלת פרי איכותי עם מראה וטעם טובים. הזן **H Crisp** - אינו מתאים לאחסון עקב רגישות גבוהה לצרבו. חשוב להדגיש שאלו תוצאות מניסוי של שנה אחת ומועד קטיף אחד ורצוי לבחון את הזנים למשך עונה נוספת ובמספר מועדי קטיף לפני קבלת מסקנות סופיות.

חוות מתתיהו סיכום כללי

הזנים המצטיינים שראויים להמשיך לחלוקת מודל הם: H. Sweet , H. 623 , H. 614

H. Crisp - זן שמתאים לשיווק מיידי ולאחסון קצר מאוד. נראה שאינו מתאים לנטיעה - בעיקר בגלל פרי קטן וכושר אחסון נמוך.

חוות פיכמן תוצאות 2020

טבלה מס' 1- יבול, גודל פרי, צבע, % כיסוי, 2020

זן	שיא פריחה	שנת נטיעה	תאריך קטיף	ק"ג לעץ	ט/ד'	קוטר	צבע	% כיסוי
H. Gold	13/4	2014	29/7	8.3	2.5	65-70	אדום בהיר	40.0
H. Delicious	11/4	2014	31/7	10.2	3.1	65-70	אדום	40.0
H. Blis	10/4	2014	27/7	11.3	3.4	60.0	אדום	10.0
Moonglow	2/4	2012	29/7	21.5	6.5	75-80	אדום	10.0
H. Crisp	13/4	2014	29/7	23.8	7.2	65-70	אדום בהיר	20.0
H. 614 Hw Sundown	12/4	2014	19/8	21.9	6.6	80-85	אדום	40.0
Harrow Sweet	2/4	2012	19/8	18.6	5.6	70.0	אדום	40.0
H. 623 Hw Love	13/4	2018 גיל 3	11/8	5.0	1.5	70.0	אדום	50.0

טבלה מס' 2- קושיות, כ.מ.מ, עפיצות, טעם, מראה, ניחוח, 2020

ניחוח (1-5)	מראה (1-5)	טעם (1-5)	עפיצות	% כ.מ.מ.	קושיות (ליברות)	תאריך קטיף	שנת נטיעה	זן
1.0	4.0	4.0	מעט	15.1	13.2	29/7	2014	H. Gold
1.0	4.0	4.0	מעט	11.7	12.3	31/7	2014	H. Delicious
1	3.0	4.0	אין	13.5	14.5	27/7	2014	H. Bliss
1.0	5.0	2.0	יש	15.9	11.4	29/7	2012	Moonglow
1.0	4.0	3.0	אין	14.9	13.3	29/7	2014	H. Crisp
1.0	4.0	3.0	יש	14.4	11.9	19/8	2014	H. 614 Hw Sundown
1.0	4.0	3.0	מעט	16.0	12.1	19/8	2012	Harrow Sweet
1	5	4	מעט בקטיף			11/8		H. 623 Hw Love

טבלה מס' 3- הערות 2020

הערות	שנת נטיעה	זן
רקע ירקרק מנוקד. חספוס בעוקץ- חלודה. לאחר חיי מדף / קירור, רך עסיסי וטעים.	2014	H. Gold
אגסי, ירוק צהבהב מנוקד ומחוספס. עסיסי. מוצק לאחר שבוע חיי מדף.	2014	H. Delicious
ירוק אדום מנוקד מעט מחוספס, עסיסי, חמצמץ, הצהיב והתרכך בחיי מדף.	2014	H. Bliss
ירוק מנוקד מחוספס. מוצק ועפיץ בקטיף, קימחי ותפל.	2012	Moonglow
חספוס סביב העוקץ, חיי מדף טובים. פציח ועסיסי.	2014	H. Crisp
עגול, מעט פחוס, ירוק אדום. לאחר קרור וחיי מדף טעים מאוד חמאתי.	2014	H. 614 Hw Sundown
לאחר קרור וחיי מדף הצהיב והתרכך. טעים מאוד מתוק ועסיסי	2012	Harrow Sweet
יפה, צורה אגסית, חלק עליון מאורך ומכופף. חספוס מעט עדשתיות. פציח, מעט גרגירי עסיסי	2018	H. 623 Hw Love

חוות פיכמן – סכום 2020

יבול- צפיפות הנטיעה מאפשרת קבלת יבול גבוה לד'. היבול הגבוה ביותר נתקבל בזנים - H.crisp , H.sweet H- 614 , ומונגלו יבול של 18-24 ק"ג לעץ= 6-7 ט"ד', יבולים מצוינים לעצים צעירים. שאר הזנים יבול בינוני 2.5-3.4 ט"ד'. השנה נכנס זן חדש לנשיאת פרי – גיל 3 H-623 יבול 1.5 ט"ד'.

גודל פרי- הזן עם הפרי הגדול H- 614, ו Moonglow עם פרי בגודל 80 מ"מ. H. Bliss. עם פרי קטן 60 מ"מ. שאר הזנים בגודל פרי טוב 65-70 מ"מ.

צבע פרי – השנה הזנים H- 614, H.gold, H.delicious , עם 40% כיסויי צבע. שאר הזנים רמה של 10% צבע.

קושיות- הפרי נקטף בקושיות של 12-14 ליבי- מתאימה לאחסון בינוני.

אחוז כ.מ.מ- מבטא את מתיקות הפרי – אחוז הכ.מ.מ השנה גבוה בהרבה זנים. הרמה הגבוהה בזן H.sweet עם 16.0% כ.מ.מ., - שאר הזנים עם רמת הסוכר של -15.0%. הזנים עם הכ.מ.מ הנמוך הארו דלישס והארו בליס 11.7-13.5% כ.מ.מ. **עפיצות-** רוב הזנים ללא עפיצות. הזנים עם עפיצות-מונגלו ו H 614 בזנים עם עפיצות נדרש טיפול לפני קירור לביטולה.

לאחר קרור הזנים H.614 ו H.sweet היו טעימים ואיכותיים. **הזן החדש H.623 עם מעט עפיצות.**

טעם- הזנים H.Gold . H. Delicious . H. Bliss **H. 623 החדש** היו השנה בדרגה 4- שאר הזנים דרגה 3.

מראה- הזן המצטיין **הזן החדש H. 623** דרגה 5- שאר הזנים קיבלו ציון זהה 4.

סכום כללי – הזנים המצטיינים השנה, שנה רביעת בחוות פיכמן, היו H.crisp שמצטיין שנה רביעית - יבול טוב - מראה וטעם טוב. וכן הזנים H.614.H sweet. שהשנה היו באיכות דומה להארו קריספ וגם בשנים קודמות הם זנים טובים.

חוות פיכמן תוצאות רב שנתי 20-2017

טבלה מס' 1- יבול וק"ג לעץ 20-2017- ללא הזן Hw Love 623 H- השנה שנת יבול מס' 1

זן	שנת נטיעה	2017	2018	2019	2020	2017-20	ט/ד' 2017-19
H. Gold	2014	2.3	8.5	4.8	8.3	6.0	1.8
H. Crisp	2014	11.9	30	19.1	10.2	21.2	6.4
H. Delicious	2014	7	11.3	6.3	11.3	8.7	2.6
H. 614	2014	10.4	29.8	5.1	21.5	19.8	6.0
H. Bliss	2014	17.8	29.7	5.4	23.8	19.2	5.8
Moonglow	2014	13.7		14.3	21.9	16.6	5.0
H.sweet	2014	3.1	12.3	12.2	18.6	11.6	3.5

טבלה מס' 2 - קוטר במ"מ רב שנתי- 2020-2017

זן	שנת נטיעה	2017	2018	2019	2020	2017-20
H. Gold	2014	73	65	67	67	68
H. Crisp	2014	85	75	73	67	78
H. Delicious	2014	73	65	67	67	68
H. 614	2014	83	83	83	83	83
H. Bliss	2014	67	60	60	60	62
Moonglow	2014	75	95	77	77	82
H.sweet	2014	83	83	67	70	78

יבול- הזן המצטיין 4 שנתי H. Crisp יבול ממוצע של 21.2 ק"ג לעץ = 6.4 ט/ד'. אחריו H.614 יבול 19.8 ק"ג לעץ, כ 6.0 ט/ד', ואחריהם הזן H.Bliss יבול 19.2 ק"ג לעץ שהם 5.8 ט/ד'.

גודל פרי- הפרי הגדול בזן H.614 גודל 83 מ"מ. אחריו מצטיינים הזנים: מונגלו, H. Crisp . H. sweet . גודל 78-82 מ"מ. שאר הזנים בגודל טוב של 70-75 מ"מ, פרט לזן פרט ל H. Bliss קוטר 62 מ"מ.

טבלה מס' 3- מדדי קטיף- קושיות בליב' ו % כ.מ.מ רב שנתי 20-2017

זן	שנת נטיעה	קושיות 2017	כ.מ.מ 2017	קושיות 2018	כ.מ.מ 2018	קושיות 2019	כ.מ.מ 2019	קושיות 2020	כ.מ.מ 2020	קושיות 2017-20	כ.מ.מ 2016-20
H. Gold	2013	13.8	16.2	13.3	13.9	12	15.7	13.2	15.1	12.6	15.3
H. Crisp	2013	14.3	13.2	13.9	12.3	14	13.7	13.3	14.9	14.3	13.5
H. Delicious	2013	13.4	9.7	13	9.1	11	12.7	12.3	11.7	12.1	10.9
H. 614	2013	13.4	13.1	12.1	12.5	10.6	16	11.9	14.4	12.2	13.6
H. Blis	2013	14.8	13.5	15.8	12.5	13.7	14.7	14.5	13.5	14.9	13.7
Moonglow	2012	10.4	11.8	10.1	13.5	10.8	15	11.4	15.9	10.5	14.2
H. sweet	2012	14.2	16.2	14.2	12.5	11.5	16.2	12.1	16	13.1	14.8

קושיות- הזנים נקטפו בקושיות בינונית גבוהה -14.9-12.1 ליב'. הזן הבולט H. Bliss קושיות 14.9 ליב'. הזן הנחות בקושיות Moonglow קושיות ממוצעת 10.5 ליב'.

אחוז כ.מ.מ- הזן עם הכ.מ.מ הגבוה H. Gold רמת סוכר של 15.3%. הזן אחריו H.sweet 14.8%.

טבלה מס' 4 - צבע ואחוז כיסוי רב שנתי 2017-2020

זן	שנת נטיעה	צבע 2017	כיסוי 2017	צבע 2018	כיסוי 2018	צבע 2019	כיסוי 2019	צבע 2020	כיסוי 2020	צבע 2016-20	כיסוי 2016-20 %
H. Gold	2014	אדום בהיר	40	אדום בהיר	10	אדום בהיר	10	אדום בהיר	40	אדום בהיר	26
H. Crisp	2014	אדום בהיר	40	אדום בהיר	60	אדום בהיר	30	אדום בהיר	20	אדום בהיר	38
H. Delicious	2014	אדום	20	אדום	20	אדום	40	אדום	40	אדום	33
H. 614	2014	אדום	40	אדום	50	אדום	50	אדום	40	אדום	46
H. Blis	2014	אדום	35	אדום	30	אדום	30	אדום	10	אדום	28
Moonglow	2014	אדום	40	אדום	30	אדום	10	אדום	10	אדום	24
H.sweet	2014	אדום	40	אדום	40	אדום	50	אדום	40	אדום	40

צבע פרי- הזנים עם כיסוי הצבע הטוב ביותר **H.614** % 46 צבע אדום **H.sweet** רמה כיסוי של 40% צבע אדום. הזנים האחרים רמת כיסוי של 23-33%.

טבלה מס' 5 - טעם ומראה רב שנתי 2016-19

זן	שנת נטיעה	טעם (2017)	מראה (2017)	טעם (2018)	מראה (2018)	טעם (2019)	מראה (2019)	טעם (2020)	מראה (2020)	טעם (2016-20)	מראה (2016-20)
H. Gold	2014	3	4	3	4	4	4	4	4	4.0	4.0
H. Crisp	2014	3	4	3	4	3	4	3	4	4.0	4.0
H. Delicious	2014	3	4	3	4	3	4	4	4	4.0	4.0
H. 614	2014	4	3	4	4	3	4	3	4	3.6	3.6
H. Blis	2014	4	3	3	3	3	4	4	3	3.4	3.4
Moonglow	2014	2	3	3	4	3	4	2	5	3.8	3.8
H. sweet	2012	5	4	5	4	3	4	3	4	4.0	4.0

טעם הזנים הטעימים ביותר דרגה 4.0 - **H. Delicious H. Crisp H. Gold , H.sweet**

מראה-הזנים היפים ביותר דרגה 4 - **H. Delicious H. Crisp H. Gold , H.sweet**

סיכום כללי שנים 2017-20

הזנים בחוות פיקמן הגיעו ליבולים טובים וגודל פרי גדול. הזנים המצטיינים הם:

זנים עם יבול איכותי וחיי מדף טובים:

H.crisp - יבול מצוין, גודל טוב, צבע טוב, מראה טוב, טעם טוב. במבחן אחסון במעבדה לקירור 2018 היה עם צרבון קשה.

H.614 - יבול טוב, גודל טוב, צבע פרי טוב, מראה וטעם טוב. במבחן האחסון 2018 היה מתאים לאחסון לכ-60 יום.

H.sweet - יבול בינוני, בולט ב 2 השנים האחרונות ביבול יציב של 4 ט"ד'. גודל פרי מצוין, טעם מצוין, מראה טוב, מתוק,

צבע פרי טוב. במבחן אחסון במעבדה לקירור ב 2018 היה הזן המצטיין באיכות פרי לאחר אחסון.

הזנים **H.sweet- H.614** - מומלצים לחלקות מודל והמשך מבחני איסוס. הזן **H.crisp** מומלץ לנטיעה מוגבלת, בגלל

רגישותו הגבוהה לצרבון. במידה וניתן למנוע צרבון הוא ראוי לנטיעה נרחבת בחלקות מודל.

H. Bliss - יבול מצוין, גודל פרי קטן, קושיות מצוינת, אחוז כ.מ.מ טוב, אבל התרכז בחיי מדף ולכן אינו מומלץ לנטיעות.